

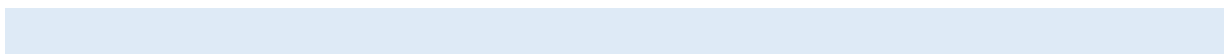
ТРЕЋА НАСТАВНА ЦЕЛИНА: Равноправност – Мањине и већине

**3.1 Сви различити, сви једнаки
Прихватамо једни друге у групи**

**3.2 Да ли је то праведно?
Мањине и већине на школском игралишту (анализа и тумачење)**

**3.3. Да ли је то праведно?
Мањине и већине на школском игралишту (наставак)**

**3.4 Матрица моћи
Мањине и већине у нашој земљи**

Трећа наставна целина:

Кључни концепт – „Равноправност“ (за основни ниво)

Уводне напомене за наставнике: како подићи ниво свести о мањинама и већинама у свакодневном животу ученика нижих разреда основне школе

„Сви различити, сви једнаки“ познати је израз у Европи. Он одражава основне вредности образовања за демократско грађанство и образовања за људска права, а које се могу изразити на следећи начин: „С неким људима имам много заједничког, а са другима мало. Иако су нам неке особине заједничке, друге нису. По неким одликама своје личности припадам већини, а по другима мањини.“ Када се бавимо овом проблематиком на нивоу основне школе, потребно је пре свега разјаснити појмове већине и мањине. Уопштено узевши, мањина је група у држави која се разликује од већинског становништва по неким личним и културолошким карактеристикама. У већини случајева мањина живи као демографска група на одређеној територијалној јединици (на пример у одређеној регији), али може бити и расута и раширена по целој земљи или ван граница једне земље. Карактеристике по којима се мањине обично разликују су језик, етничко порекло и религија, али то могу бити и морални ставови, родни идентитет или друштвени статус.

Појам мањина обично се користи када једном групом доминира већа, али се мања група не асимилије у већу. Зато се појам мањине углавном односи на етничку и националну мањину.

Савет Европе, Уједињене нације и друге међународне организације донеле су законе о правима мањина. Ови закони поштују се у различитом степену. Савет Европе има два обавезујућа инструмента: Оквирну конвенцију за заштиту националних мањина (Серија европских уговора бр. 157, усвојена 1995) и Европску повељу за регионалне и мањинске језике (Серија европских уговора бр. 148, усвојена 1992).

У Токију је 1988. године основан Међународни покрет против свих облика дискриминације и расизма [International Movement Against All Forms of Discrimination and Racism – IMADR] с циљем да скрене пажњу јавности на проблеме расизма и дискриминације мањина. Овај покрет заговара права обесправљених група. Генерална скупштина Уједињених нација усвојила је 1992. године Декларацију о правима припадника националних или етничких, верских и језичких мањина.

У већини случајева појам мањина односи се на групу људи за коју су карактеристични следећи елементи:

- сразмерно је мала у односу на целокупну популацију државе;
- нема доминантан положај у земљи;
- поседује неке заједничке карактеристике, као што су етничитет, религија, језик или нешто друго;
- њени припадници имају осећај заједништва или идентитета кроз перцепцију самих себе као мањине.

Мањине је тешко категорисати. Најчешће се користе следеће категорије:

- Националне или етничке мањине: групе људи који живе на територији државе којом доминира друга група људи.
- Језичке мањине: група људи која говори језиком различитим од оног којим говори већина становника државе.
- Верске мањине: они који се разликују по религији од већине становника једне државе.
- Сексуалне мањине.
- Мањина старијих људи.

- Мањина млађих људи.

Напомена: Нису све мањине у неравноправном положају. У нашем друштву има и мањина које су из различитих разлога врло доминантне: индустријски магнати, политичари на врху итд. Ученицима основне школе веома је важно објаснити појмове мањина и већина кроз примере из њиховог сопственог окружења/државе. Тек тада могуће је анализирати функцију и статус мањине или већине. Концепт мањина није нешто ново у свакодневном животу ученика. У току основне школе ученици често доживљавају осећај „припадања“ или „неприпадања“ већини.

Дефиниција мањине у овом контексту односи се на састав школске популације. Низ лекција које следе зато полази од свакодневног живота ученика и њиховог властитог искуства мањина и већина (лекције 1-3). У другом кораку, лекције се повезују са већинама и мањинама у друштву и идентификују се различите групе (лекција 4). Од квалитета и дубине дискусије, мотивације ученика и општег академског постигнућа одељења зависиће и то до које ће се мере анализирати положај одређених група у друштву.

Циљ образовања за демократско грађанство је да подстакне развој компетенција из три области. Ова наставна целина има следећи профил компетенција:

Компетенције за		
... политичку анализу и расуђивање	... употребу метода	... политичко одлучивање и деловање
***	**	**

Методе рада ученика

У овој наставној целини ученици ће користити означене методе. Наставник мора да одлучи да ли ће неким или свим ученицима бити потребна додатна припрема да би били у стању да се служе наведеним методама.

- 0 Истраживање (трагање за информацијама) у библиотекама
- 0 Претраживање на интернету
- x Интервјуисање и анкетирање
- 0 Тумачење слика
- x Рад са мапама ума
- 0 Креирање плаката
- 0 Организовање изложби
- 0 Планирање и држање презентација
- 0 Припрема графо-фолија и *PowerPoint* презентација
- 0 Писање новинских чланака
- 0 Извођење представа
- 0 Организација и држање дебата

Трећа наставна целина:
Равноправност
Мањине и већине
Како подићи ниво свести о мањинама и већинама у свакодневном животу ученика основне школе

Назив лекције	Васпитно-образовни циљеви	Задаци	Наставна средства и материјали	Методе
Лекција 1: Сви различити, сви једнаки	Ученици уче да упознају и прихвате једни друге као део групе. Откривају заједничке карактеристике којих раније нису били свесни. Постају свесни ставова и реакција у односу на заједничке особине и различитост.	Наставник представља ученицима различите карактеристике, једну по једну. Ученици треба да одлуче да ли поседују дате карактеристике или не. Након што уче сопствене карактеристике и карактеристике својих другова, дискутују о питањима која се тичу једнакости.	Комад креде или конопца да би се нацртала или направила линија на поду.	Групни рад, дискусија са целим одељењем.
Лекција 2: Да ли је то праведно? (истраживање)	Ученици посматрају остале ученике за време одмора и постају свесни ситуације у својој школи. Конкретизација појмова већине и мањине кроз статистичке прегледе активности и интервјуе на одмору.	Ученици спроводе истраживање на школском дворишту бројећи ученике који учествују у различитим активностима. Бележе резултате и интервјуишу ученике који нису укључени ни у једну од активности.	Копија табеле за уношење података о активностима на школском дворишту, оловке (наст. лист).	Рад у групама од по четири ученика, презентација.
Лекција 3: Да ли је то праведно? (анализа и тумачење)	Ученици размишљају о подацима које су прикупили и анализирају и тумаче интервјуе. Доносе закључке о већинама и мањинама у својој школи.	Након прикупљања свих података, квантитативних и квалитативних, ученици анализирају и тумаче резултате. Статистички обрађују податке и представљају резултате својим друговима.	Белешке са другог часа, бојице, постери, лепак.	Рад у групама од по четири ученика, презентација.
Лекција 4: Матрица моћи	Кроз дискусију са целим одељењем ученици долазе до закључка да у њиховој држави постоји неколико мањина, као и већина. Схватају да осећај искључености може бити резултат не само онога како те виде чланови других друштвених група, него и тога како те виде припадници сопствене групе.	Наставник подели ученицима картице које приказују различите друштвене групе од којих се неке сматрају мањинама, а неке већинама. Ученици разврставају картице по томе да ли дата група по њиховом мишљењу припада већини или мањини. Додељују групама картице моћи (мала или велика моћ). Кроз заједничку дискусију разматрају какав утицај има већина, а какав мањина.	Картице са речима, картице са моћима.	Дискусија са целим одељењем.

Лекција 1**Сви различити, сви једнаки
Прихватамо једни друге у групи**

Васпитно-образовни циљеви	Ученици уче да упознају и прихвате једни друге као део групе. Откривају заједничке карактеристике којих раније нису били свесни. Постају свесни ставова и поступака који се односе на заједничке особине и различитост.
Задаци	Наставник представља ученицима различите карактеристике, једну по једну. Ученици треба да одлуче да ли поседују дате карактеристике или не. Након што уоче сопствене карактеристике и карактеристике својих другова, дискутују о питањима која се тичу једнакости.
Наставна средства	Комад креде или конопца да би се нацртала или направила линија на поду.
Методe	Групни рад, дискусија са целим одељењем.

Ток часа

На средини учионице наставник нацрта линију на поду или постави парче конопца. Алтернатива за лепо време: исто то, само у школском дворишту. С обе стране линије треба да буде довољно простора да ученици могу да стану.

Наставник каже ученицима да стану с једне стране конопца (сви на једну страну).

Наставник затим набраја низ карактеристика, једну по једну. Када чују одређену карактеристику, ученици треба да одлуче да ли се односи на њих или не. Они који сматрају да имају дату особину, треба да прескоче линију. Када прескоче линију, треба да погледају око себе да виде ко је од ученика исто поступио.

Ево неколико карактеристика које наставници могу набројати. Ученици:

- који носе фармерице;
- који имају плаве очи;
- који су посетили друге европске земље;
- који редовно читају новине;
- који су доручковали;
- који имају брата или сестру;
- који воле да гледају телевизију;
- који воле да играју фудбал;
- итд.

Ученици сада могу и сами да предложе неке карактеристике, али наставник мора бити спреман на осетљиве (дискриминаторне) предлоге и адекватно реаговати на њих.

Након што неко време проведу играјући ову игру, ученици седају у круг и дискутују о следећим питањима:

- Какав је осећај бити део велике групе?
- Какав је осећај бити сам, или готово сам?
- Да ли се ико нашао у групи са неким за кога је мислио да с њим нема ништа заједничко?
- Шта вам је у овој игри било ново или изненађујуће?

Варијација:

Када се спомене нека карактеристика ученици формирају групе према заједничким карактеристикама. Остају накратко заједно да би разговарали о томе шта им је заједничко. Њихов разговор може се, на пример, односити на укус и понашање.

Могућност продубљивања: Писање текста о горенаведеним питањима. Текстове читати и продискутовати у оквиру четворчланих група.

Лекција 2**Да ли је то праведно? (истраживање)****Мањине и већине на школском игралишту**

Васпитно-образовни циљеви	Ученици посматрају остале ученике за време одмора и постају свесни ситуације у својој школи. Конкретизација појмова већине и мањине кроз статистичке прегледе активности и интервјуе на одмору.
Задаци	Ученици спроводе истраживање на школском дворишту бројећи ученике који учествују у различитим активностима. Бележе резултате и интервјуишу ученике који нису укључени ни у једну од активности.
Наставна средства и материјали	Копија табеле за уношење података (наст. лист) о активностима на школском дворишту, оловке.
Методe	Рад у групама од по четири ученика, презентација.

Додатне информације**Квантитативно и квалитативно истраживање на основном нивоу**

Квантитативне методе прикупљања података – статистика – уче се у школи из неколико разлога: корисне су у свакодневном животу, имају инструменталну улогу у другим дисциплинама и промовишу критичко, самостално мишљење приликом коришћења стварних података, јер се они често погрешно користе.

Статистика се у основној школи учи углавном у комбинацији са природним наукама или као део математике. Учење квантитативних метода прикупљања података често остаје на чисто инструменталном нивоу и ретко укључује анализу и тумачење прикупљених података. Ради промовисања критичког мишљења и разумевања, учење квантитативне методе не би требало да се заустави на презентацији резултата помоћу графикана и дијаграма. Од суштинског је значаја ставити нагласак на повезивање метода прикупљања података и онога што је откривено, те на анализу и тумачење резултата.

Да би се овај процес унапредио на основном нивоу, увођење квалитативне методе помаже ученицима да стекну бољи увид у оно што је довело до добијених података, те да боље схвате идеје које леже у основи анализираних феномена. У том контексту, пожељно је дозволити ученицима да сами смисле питања за интервју. У томе им може помоћи наставни лист „Интервјуисање и анкетање“ који се налази на крају овог приручника.

У наредне две лекције кључни елементи су употреба стварних података из свакодневног живота ученика и тумачење резултата.

Ток часа

Наставник уводи децу у тему лекције (мањине-већине) и информисе одељење о предстојећем „истраживачком пројекту“ (статистички извештај о активностима током школског одмора).

Наставник подели ученике у групе од по четири члана. Током истраживања свака група ће се усредсредити на један аспект онога што се дешава на школском дворишту током школског одмора.

Примери аспеката који се могу истраживати:

- спортске активности које се одвијају у дворишту
- друге игре и сличне активности које се могу видети у школском дворишту;
- број дечака и девојчица који учествују у некој активности;
- теме о којима се разговара;
- различитост активности млађих и старијих ученика;

- колико деце стоји по страни? Шта би могао бити разлог томе?
- други аспекти, на предлог самих ученика.

Свака група добије задатак да истражи одређени аспект (тј. да прикупи квантитативне и квалитативне податке као документацију) како би дошла до сазнања о мањинама и већинама у својој школи. Група треба да формулише питање истраживања на које жели да се усредсреди. Записују своје главно питање на одштампану копију табеле истраживања.

Примери питања:

- „Колико дечака и колико девојчица је укључено у одређену активност за време одмора?“
- „Које спортске активности се одвијају за време одмора и ко је укључен у њих (пол, узраст, евентуално порекло)?“

Током прве трећине одмора, ученици статистички документују своје посматрање, тј. прикупљају бројчане податке за упитник, а затим интервјуишу децу у школском дворишту (квалитативни део анкете). Притом један ученик поставља питања (2-3), а други бележи податке у званични записник. После одмора, уписују бројке у табелу и формулишу резултате посматрања („Од 9.50 до 10 часова фудбал је играло укупно 28 деце: 16 дечака, 12 девојчица; 18 старијег узраста, 7 из нижих разреда, 3 из забавишта“). Слично, резултате интервјуа резимирају у кратким реченицама.

Примери питања за интервју:

- „Шта мислите, зашто се више дечака/девојчица баве датом активношћу?“
- „Шта мислите, зашто мање дечака/девојчица учествује у датој игри?“
- „Где би се радо придружио, али не можеш? Зашто?“
- „Шта бисте променили?“

Варијанте испитивања:

- Поделити задатак на два велика одмора, одн. два дана (преорука: први одмор – статистички подаци, други одмор - интервјуи).
- Подела четворчланих група у парове: један пар ради квантификацију, други одмах приступа интервјуисању.
- Формирање шесточланих група које се деле на 2-3 екипе и спроводе међусобно подељене задатке.

Када је истраживање готово, ученици се враћају у учионицу и накратко разматрају резултате у оквиру своје групе, а затим кроз заједничку дискусију.

Лекција 3

Да ли је то праведно? (анализа и тумачење)

Мањине и већине на школском игралишту

Васпитно-образовни циљеви	Ученици размишљају о подацима које су прикупили и анализирају и тумаче интервјуе. Доносе закључке о већинама и мањинама у својој школи.
Задаци	Након прикупљања свих података, квантитативних и квалитативних, ученици анализирају и тумаче резултате. Статистички обрађују податке и представљају резултате својим друговима.
Наставна средства и материјали	Белешке са другог часа, бојице, постери, лепак.
Методe	Групе од по четири ученика, презентација.

Ток часа

Ученици седе у групама и узимају белешке и други материјал са претходног часа.

Договарају се о начину на који ће представити резултате истраживања. Наставник свакој групи даје по један велики папир, формата А1 или А2 (ученици ће га користити да направе плакат).

Групе онда припремају презентацију резултата до којих су дошли током истраживања. Плакат треба да поделе на три дела и представе резултате на следећи начин:

- квантитативни резултати (статистички преглед);
- квалитативни резултати (резултати интервјуа);
- тумачење, појашњења и могућа решења.

Могући изглед плаката:

Истраживачко питање:
<p>1. Статистика</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 100px; margin: 10px;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 100px; margin: 10px;"></div> </div>
<p>2. Шта су интервјуисани ученици изјавили?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Мислим да би требало да ...</i> - <i>Није праведно то што...</i> -
<p>3. Шта ово значи? (Наша тумачења и предлози)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Многи млађи ђаци се жале да никад не успевају да заузму фудбалско игралиште.</i> - <i>Одредити/направити посебно фудбалско игралиште за млађу децу.</i>

Док ученици припремају плакате, наставник иде од групе до групе и даје кратке смернице о одређеним питањима и/или резултатима.

Када све групе заврше са радом, свака добија 5-10 минута времена да представи свој плакат. Сви плакати треба да буду изложени у школи, по могућности негде где ће и други ученици моћи да их виде.

На крају, или следећег часа, наставник иницира закључну дискусију на тему „већине-мањине“: Шта сте научили о овоме? Које начине предлагања решења или поправљања стања у конфликтним/проблематичним ситуацијама сматрате плодотворним?

Било би, наравно, идеално када би се у пракси спровео један или два предлога за решење (нпр. издвајање фудбалског игралишта за млађу децу). Да би то било изводљиво (рецимо, преко ђачког парламента, наставничког већа или писма властима), потребно је још разговарати на ову тему, како би ученици искусили аутентичан пример демократског дијалога.

Лекција 4

Матрица моћи

Мањине и већине у нашој земљи

Васпитно-образовни циљеви	Кроз дискусију са целим одељењем ученици долазе до закључка да у њиховој држави постоји неколико мањина, као и већина. Схватaju да осећај искључености може бити резултат не само онога како те виде чланови других друштвених група, него и тога како те виде чланови сопствене групе.
Задаци	Наставник подели ученицима картице које приказују различите друштвене групе од којих се неке сматрају мањинама, а неке већинама. Ученици разврставају картице по томе да ли дата група по њиховом мишљењу припада већини или мањини. Додељују групама картице моћи (мала или велика моћ). Кроз заједничку дискусију разматрају какав утицај има већина, а какав мањина.
Наставна средства и материјали	Картице са речима (направити бар пет картица по категорији), картице са моћима.
Методe	Дискусија са целим одељењем.

Ток часа

Ученици седе у кругу. Требало би да у средини буде довољно простора да би свако могао добро да види.

На великом формату хартије (А1 или А2), наставник је припремио матрицу (види пример доле) на коју се постављају картице речи и картице моћи.

Наставник у средину круга ставља картице са називима различитих друштвених група. (За пример види наставни лист „Картице речи и моћи“; листа група се унапред проширује са додатних 20-30 картица.) Неке од тих група треба да припадају мањинама, а неке већинама. Напомена: важно је имати на уму да нису све мањинске групе без утицаја у друштву!

Примери:

- деца;
- особе са инвалидитетом;
- политичари;
- људи друге боје коже;
- мултимилionери;
- мушкарци;
- жене;
- људи са ограниченим знањем језика земље;
- панкери;
- скејтери/ролераши;
- веома религиозни људи који исказују своју религију тиме што се другачије облаче;
- свештеници и часне сестре;
- старији људи;
- мањине специфичне за одређене земље, као што су Роми, Синти, Ашкалије, итд.;
- људи који течно говоре више од једног језика;
- директори/менаџери;
- радници;
- домаћице;
- лекари;

- друге групе које ученици спонтано предложе.

Ученици треба да разгледају картице. Наставник показује матрицу на којој је рубрика „моћ“ још увек невидљива (покривена или преклопљена). Затим сваки ученик узме једну картицу и без објашњавања је сврста према томе да ли група именована на картици припада мањинској или већинској групи. То би требало да буде први корак у креирању „матрица моћи“. Ученици устају један по један и узимају картице. Уколико се ученицима позиционирање одређене картице учини нелогичним, избор се доводи у питање и стављају се примедбе.

У другом делу часа матрица ће се надоградити тако што ће се различитим мањинама и већинама додељивати картице моћи. Ученицима ће бити интересантно када открију да и мањине могу бити веома утицајне у друштву.

Пример матрице:

Моћ	Мањине	Већине
Веома велика моћ		
Велика моћ		
Средња моћ		
Мала моћ		
Без моћи		

Када је матрица готова, или док се још попуњава, ученици расправљају о импликацијама, могућностима и последицама које производе различити нивои или недостатак моћи. Задатак наставника је да усмерава дискусију на веома обзиран начин, водећи рачуна о постојећим ставовима или увреженим мишљењима.